

Бут С.*

ШАНХАЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК СУБРЕГІОНАЛЬНА ПІДСИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

На сучасні міжнародні відносини все більший вплив здійснює процес глобалізації. Одним із його проявів є зменшення ролі держави як суб'єкта міжнародних відносин та посилення процесу інтеграції між державами. Темою даного дослідження є Шанхайська організація співробітництва, утворена в 2001 році. Особливістю даного міжнародного утворення є те, що воно поєднує два полюси сили в сучасному світі - Китай та РФ. В той же час, процеси співробітництва, що існують в рамках цієї міжнародної організації, відображають стратегічні інтереси Росії та Китаю в Центральноазиатському регіоні.

Аналізуючи цілі, які були проголошені в Хартії ШОС, дана організація являє собою механізм багатопрофільного співробітництва. Серед цілей ШОС також було проголошено сприяння економічному, культурному та соціальному розвитку країн-членів, забезпечення прав і свобод людини, запобігання виникненню конфліктів, співробітництво з іншими державами та організаціями – тобто ШОС виступає як організація, що має на меті створення механізму співробітництва між державами-учасницями, що матиме позитивний наслідок для їхнього загального розвитку. Найбільш пріоритетними сферами співробітництва в рамках ШОС є безпекова та економічна сфери. Важливим є військове співробітництво між державами ШОС через наявність ряду загроз для їхньої безпеки, що полягають в активізації діяльності сепаратистсько-екстремістських рухів. Зокрема, найбільш загрозливим є уйгурський сепаратистський рух – проблема, яка стоїть одночасно і перед країнами ЦА, і перед КНР, а опосередковано навіть перед РФ. Геополітична ситуація також ускладнюється територіальною близькістю країн ШОС до конфліктогенних зон (Афганістан, Пакистан, Іран, Нагорний Карабах) та присутністю США в ЦА, що намагаються перетворити регіон в зону «керованого конфлікту»[7,39].

Метою співробітництва у безпековій сфері було визначено боротьбу із «трьома злами» – сепаратизмом, екстремізмом та тероризмом. Для координації діяльності в даній сфері була створена РАТС, що займається питаннями підготовки та проведення спільних навчань, оперативних-пошукових заходів державами-членами ШОС, збором та аналізом інформації з питань боротьби проти тероризму, сепаратизму та екстремізму. Аналізуючи практичну діяльність в сфері безпеки, слід відмітити постійність проведення військових навчань в рамках ШОС. Масштаби деяких з них («Мирна місія-2007» та спільні російсько-китайські навчання в 2005р.), що характеризувалися залученням значної кількості військової техніки та відпрацюванням протидії не терористам, а потенційній армії противника, дали можливість західним аналітикам спрогнозувати перетворення ШОС на військовий блок. Проте, дана думка на наш погляд не має достатнього підґрунтя, оскільки це була лише «гра м'язами», а реальне створення «Східного НАТО» на базі ШОС найближчим часом не відбудеться через позицію Китаю щодо даного питання, який не вважає безпекову сферу найбільш пріоритетним напрямком співробітництва ШОС та відкидає можливість перетворення ШОС у суто військову структуру[2,125].

* студент 4 курсу відділення «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Сербіна Н.Ф.

Нагальною в даному напрямку є також проблема сусідства з Афганістаном, який виступає джерелом нестабільності в регіоні. Хоча на саммітах ШОС досить часто дискутувалося дана проблема, проте, до жодних дій не було реалізовано.

Аналізуючи співробітництво в безпековій сфері, то можна визначити, що воно є не досить ефективним, що пов'язано із прагненнями кожного із членів ШОС задовольнити власні інтереси.

Економічна сфера співробітництва ШОС поступово набирає оберти. З метою впорядкування діяльності в даному напрямку були визначені три фази розвитку економічного співробітництва: 1. створення сприятливих умов для торгівлі; 2. посилення розвитку; 3. реалізація проектів довгострокового розвитку [5, с.72]. Серед документів, що регулюють діяльність в даній сфері, слід виділити Програму багатостороннього торгово-економічного співробітництва та План заходів по реалізації Програми багатостороннього торгово-економічного співробітництва. Питання економічного розвитку вирішуються на щорічних засіданнях Ради глав держав, а також на зустрічах прем'єрів. Розглядаючи практичну діяльність в даному напрямку можна виділити наступні дії: інвестиції РФ та КНР в проекти освоєння ресурсів ЦА; спільне будівництво ТЕС та АЕС в Китаї; будівництво транспортної інфраструктури («пілотні проекти») [8]. Важливим для даної сфери є енергетичний напрям співробітництва. В даному ракурсі перспективним є проект створення енергетичного клубу на базі ШОС, який би об'єднав виробників та споживачів енергоносіїв. Проте, як для даного проекту, так і економічної сфери загалом, наявні певні проблеми, що полягають у різниці потужностей економік учасників організації та неспівпадіння інтересів, які переслідує кожна країна ШОС.

Лідерські позиції в ШОС займають дві держави – Росія та Китай. Кожна з цих країн переслідує свої власні інтереси. Зацікавленість РФ в ШОС полягає в можливості за допомогою даної організації встановити свій вплив над країнами ЦА, що входили в минулому до складу СРСР. Пріоритетним для Росії є військова сфера співробітництва, оскільки дана країна зацікавлена в розвитку ШОС в даному напрямку з метою протидії проникненню США в регіон ЦА. В економічній сфері інтереси Росії полягають в тому, щоб створити на базі ШОС організації країн транспортерів енергоносіїв.

Китай зацікавлений, навпаки, більше в економічній сфері співробітництва, оскільки прагне отримати доступ до енергоносіїв країн ЦА та Росії. Китай здійснює інвестиції в економічні проекти, що реалізуються в ЦА. Важливим є прагнення Китаю створити зону вільної торгівлі між країнами ШОС.

Суперечності між цими державами значно впливають на динаміку співробітництва в рамках ШОС. Прагнення КНР створити зону вільної торгівлі натикаються на побоювання РФ в китайській експансії. У сфері військового співробітництва Китай помітно демонструє свою незначну зацікавленість в даному напрямку, і в той же час РФ виступає «локомотивом» щодо розвитку безпекового співробітництва.

Література

1. Декларация о создании Шанхайской организации сотрудничества. – <http://russian.china.org.cn/russian/43327.htm>. - Дата відвідування: 24.09.2009.
2. Абдыкайева А. Шанхайская Организация Сотрудничества как фактор стабильности в Центральной Азии // Казахстан в системе международных отношений. - Алматы, 2001. - С. 124-127.
3. Барков А. В. Шанхайская организация сотрудничества // Московский журнал международного права. 2003. № 1. № 3. С. 262-271, 256-288.
4. Воскресенский А.Д. Россия и Китай: факторы взаимодействия// Китай в мировой политике. – М., 2001. – С.267-290.

5. Гуанчэн С. Шанхайская организация сотрудничества: приоритетные направления // *Мировая экономика и международные отношения*. - 2002. - №11. - С. 71-76
6. Гуанчэн С. Шанхайская организация сотрудничества в борьбе с терроризмом, экстремизмом и сепаратизмом // *Центральная Азия и Кавказ*. - Швеция, 2002. - №4. - С. 13-20.
7. Калиева Д. Шанхайская организация сотрудничества: перспективы развития // *Analytic*. - Алматы, 2001. - №3. - С. 37-41.
8. Региональное экономическое сотрудничество Шанхайской организации сотрудничества. - <http://www.crc.mofcom.gov.cn/crweb/scor/index.jsp>. - Дата відвідування: 25.09.2009.
9. Шанхайская организация сотрудничества и будущее Центральной Азии. - <http://www.globalaffairs.ru/numbers/29/8834.html>. - Дата відвідування: 10.10.2009.
10. Энергетический клуб ШОС: азиатская стратегия победителей. - <http://www.easttime.ru/analytic/1/3/239.html>. - Дата відвідування: 12.10.2009.